

tése azért is indokolt volna, hogy gátat szabjunk az oktan fellebbezési áradatnak és így a bíróság túlterheltségének. A bíróság felállítására szükségelt költségek részbeni előteremtésére ez is alkalmas mód.

A lényeg a költségek szempontjából az, hogy bár új intézmény állíttatnék fel, ám *két másik addig meglévő intézmény megszüntetése árán.*

Az általam javasolt megoldás csakis a pénzügyi bírásokra vonatkozik. De ez a fejlődés természetes útja. A mai Közigazgatási Bíróságnak is jogelődje volt az 1883. évi XLIII. t.-c.-kel felállított pénzügyi bíróság. Eppen így a könnyűszerrel létesíthető és már működésbe jött fellebbezési pénzügyi bíróságba azután már sokkal könnyebben és nagyobb zökkenő nélkül lehet bevonni a közigazgatási szakot is.

Végül még arra kívánok rámutatni, hogy *ügyvédi szempontból* is igen nagy hordereje volna a pénzügyi bíróság felállításának.

Mai pénzügyi eljárási rendszerünk ugyanis — pénzügyi hatóságainknak az ügyvédek irányában tanúsított minden jóindulata, ébersége és óvatossága dacára — az ügyvédi képviselést egyáltalán nem biztosítja, sőt a legtermékenyebb melegágyat nyújtja a zugírszat számára. Ez természetes is, mert azt, hogy a háttérben ki szerkeszti a felek beadványait, ellenőrizni igazán nem lehet. Az ügyvédi hivatás csupán a fórumokon, a nyílt sisakkal való harc lehetőségei között tud érvényesülni és ezt biztosítaná a pénzügyi fellebbezési bíróság felállítása a mai jogállapottal szemben.

Az új csehszlovák banktörvény.*)

(n.) Csehszlovákiában, 1932. április 21.-én új banktörvény lépett életbe. Ez a törvény a modern gazdaságjog egyik legérdekesebb produktuma.

Már a címben feltűnő, hogy noha az általános részvényjogi reform szükségessége és előfeltételei Csehszlovákiában ugyanúgy adva vannak, mint Németországban és nálunk, az új törvény csak a *bankrészvénytársaságot* szabályozza; emellett ez a szabályozás sok tekintetben diametrálisan ellenkezik a többi részvénytársaságok készülő jogi szabályozásának alapelveivel; míg pl. a készülő új kereskedelmi törvény részvényjogi fejezete

*) Szerzőnek a témáról szóló kimerítő munkája a lappal egyidejűleg lát napvilágot a Polgári Jog könyvtárában.

az alapításnál a normatív rendszert fogadja el, addig az új banktörvény (T.) az osztrák jogi engedélyezési rendszer alapján áll és ezt most már Szlovákiára és az Erdős Kárpátokra — vagyis a magyar K. T. eddigi alkalmazási területére is kiterjeszti.

A bankügy sürgős és eltérő szabályozásának indoka az, hogy különösen az osztrák és német bankbukások óta a csehszlovák pénzügyi politika féltékenyen őrökdi a bankok stabilitásán és ezt a stabilitást jogi garanciákkal is igyekszik körülbástyázni.

A T. hat fejezetből áll; ezek közül három formailag az 1924. októberi banktörvények novellája.

Belső szerkezetét tekintve, azonban a T. két főrészsre oszlik:

A) A bankok stabilitását védő rendelkezésekre.

B) A betétek biztonságának növelése által a belső tőkeképződés előmozdítását célzó szabályokra.

ad. A. Ez a főrészs ismét két részsre oszlik, nevezetesen:

I. a bankrészsvenytársaság belső organizmusát tárgyazó rendelkezésekre,

II. a bajbajutott bankok támogatására létesített alapok működéséről szóló szabályokra.

ad I. Az organikus reform alapgondolatai a következők:

a) *Az engedélyezési rendszer kiterjesztése a köztársaság egész területére.* Bankrészsvenytársaság alapításához, valamint az alapszabály lényegét érintő minden mozzanathoz, nevezetesen: alapszabálymódosításhoz, alaptőke felemeléshez és leszállítás-hoz stb., kormányhatósági jóváhagyás szükséges.

Az engedélyezési rendszert tágkörű felosztatási jog egészíti ki, így többek között az alaptőke felének elvesztése esetére.

b) *Az üzletviteli autonomia korlátozásai.*

A T. kikapcsolni igyekszik a bankrészsvenytársaságok üzletköréből mindazon üzleteket, melyek tapasztalat szerint súlyos veszteségeket eredményezhetnek.

Ilyenek különösen:

1. az árúügyletek általában;

2. a bank igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjaival, a vezető állásban lévő tisztviselőkkel és más alkalmazottakkal kötött, illetőleg részükre közvetített ügyletek, különösen hitelügyletek.

3. Oly ügyletek és ingatlan átruházások, melyekben a társaság igazgatósági tagjai haszonrészsedeséssel érdekeltek.

A fenti 1—3. pontok alatt felsorolt ügyletek *tilos* ügyleteknek minősülnek, tehát érvénytelenek; a tilalmat áthágó társasági szerveket ezenfelül büntetőjogi felelősség is terheli.

Bizonyos nagy kockázatú üzletkategóriák viszont csak a felügyelőbizottság jóváhagyásával érvényesek. Így különösen:

4. A koncern-vállalatokkal kötött ügyletek, kivéve a közönséges betét- és letétügyleteket.

5. Oly hitelek folyósítása, melyek összege a vállalat saját tőkéjének 10%-át meghaladja.

c) *A túldimenzionált személyi terhekben rejlő kockázatok korlátozása.*

1. Igazgatósági taggal és vezető tisztviselővel két évnél hosszabb időre szóló szolgálati szerződés nem köthető. A szerződéses felmondási idő maximuma 6 hét.

Fenti személyek szolgálati szerződésének megkötéséhez, módosításához, és megszüntetéséhez a felügyelőbizottság jóváhagyása szükséges.

2. Az 1. pontban említett személyek más vállalatnál igazgatósági, vagy felügyelőbizottsági tagságot csak saját társaságuk felügyelő bizottságának kifejezett és minden kártérítési igény kizárásával bármikor visszavonható hozzájárulásával fogadhatnak el. E tagságok maximális száma 10.

Ezen állások jövedelmei a bank pénztárába szolgáltatandók be és azokból magát az igazgatósági, illetőleg felügyelőbizottsági tagot csak saját intézetének felügyelőbizottsága részesítheti, bizonyos szűk keretek között.

3. Ha a bank elvesztette tartalékait és az alaptőke több mint 20%-át, úgy követelheti az igazgatósági tagokkal és vezető tisztviselőkkel korábban kötött szerződésekben megállapított illetmények leszállítását, választott bírósági eljárás útján.

Bizonyos szűkebb keretek között még a nyug- és ellátási díjak is leszállíthatók.

d) *A társasági szervek vagyoni felelőssége.*

Az igazgatóság és felügyelőbizottság tagjai, továbbá a vezető tisztviselők az esetben, ha a törvényt, az alapszabályt, az ügyviteli szabályzatot, vagy az azt kiegészítő végrehajtási utasításokat, végül saját szolgálati szerződésüket megszegik, az e ténykedésből kifolyólag a társaságot ért kárért szabály szerint egyetemleg és korlátlanul felelnek.

e) *Kötelező belső ellenőrzés:*

Minden oly bank, melynél az alkalmazottak létszáma 25-ön felül van, külön ellenőrzési osztályt köteles felállítani; ennek függetlenségét különleges fegyelmi szabályok védik.

Az ellenőrzési osztály nem csak azt vizsgálja, hogy az ügyvitel formailag törvény- és alapszabályszerű-e, hanem azt is, vajjon megfelel-e a gazdaságosság és a szorosan vett banküzemtan követelményeinek.

Az osztály közvetlenül a felügyelőbizottságnak teszi meg jelentéseit és ez utóbbi e jelentéseket haladéktalanul köteles tárgyalás alá venni és a szükséges intézkedéseket fogantatosítani.

f) Kötelező revízió:

Minden bank- és pénzüzetekkel foglalkozó r.-t. és k. f. t. már a törvény erejénél fogva tagja a bankok ellenőrző szervének (Revisions- und Treuhand-Genossenschaft) mely közvetlenül a Pénzügyminisztérium ellenőrzése alatt áll.

A revisorok közhivatali esküt tesznek és közhivatalnokot megillető büntetőjogi védelmet élveznek, illetőleg felelősséget viselnek. Függetlenségüket különleges összeférhetetlenségi szabályok védik.

A revizorok közvetlenül az Ellenőrző Szerv revíziós osztályának tesznek jelentést. Ez utóbbi a jelentés tartalmát az érdekelt intézet felügyelőbizottságával közli. A felügyelőbizottság az esetleges sérelmezett visszasságokat a revíziós osztály által kitűzött határidőben orvosolni köteles.

Ennek elmulasztása, valamint nézeteltérések esetében, a pénzügyminiszter dönt.

ad II. Szánálási alapok:

a) Pénzintézetek általános alapja:

Az alap önálló jogi személyiséggel bír, tagjai a betétüzlettel foglalkozó pénzintézetek.

Alimentációja egyrészt a tagok által fizetett járulékokból, másrészt az alap saját vagyonának jövedelméből történik.

A tagintézetek által fizetett járulék azon kamattérítések bruttó összegének 3%-a, melyeket a tagok folyószámlán, takarékbetétkönyvben, vagy pénztárjegyekben elhelyezett betétek után, ügyfeleiknek fizetnek.

Az alap úgy működik, hogy oly tagintézeteknek, melyek existenciáját, egyben a betevők biztonságát nagyarányú veszteségek, vagy immobilizációk veszélyeztetik, kölcsönt folyósít.

Elvileg ilyen kölcsönben azonban csak olyan intézet részesíthető, melynek fennmaradását a kölcsön garantálja.

b) A háború utáni viszonyokkal kapcsolatos veszteségek enyhítésére szolgáló úgynevezett külön alap. Tagjai a R. T. és a K. f. t. és szövetkezet jellegű hitelintézetek.

Az alap alimentációja részben állami hozzájárulásból, részben pedig tagjárulékok útján történik.

A járulék kivetési alapja az osztalékjogosult alaptőke, mértéke pedig az előző évi osztalék kulcsa szerint változik.

Az alap működése pénzbeli segély folyósításából áll; ennek utalványozása szabály szerint az alap által kibocsájtott kötvények alakjában történik, melyek kamatozásáért és törlesztéséért subsidiariusan az állam felel.

c) A közpénzek felhasználásával történő szánálás érzékenyen kihát a pénzintézet szolgálati szerződéseire.

Ilyen esetben a támogatás engedélyezéséről szóló értesítés kézbesítésétől számított 3 éven belül bármely igazgatósági tag, vezető tisztviselő és cégvezető szolgálati viszonya 6 heti fel-

mondással megszüntethető. Végkielégítés címén legfeljebb 3 hónapi fizetés folyósítható.

A szerződésen alapuló nyugellátási igények a törvényes nyugdíjbiztosítás mértékére szállíthatók le.

Ha pedig a bank szanálásra okot adó helyzetét az okozta, hogy valamelyik igazgatósági, vagy felügyelőbizottsági tag kötelességszegést követett el, úgy e személyek, egyébkénti kártérítési felelősségük érintetlenül hagyásával, kötelesek visszafizetni mindazon illetményeket, melyekben akár a banknál, akár koncernvállalatainál a szanálásra okot adó helyzet bekövetkeztét megelőző harmadik év óta részesültek.

Hasonló szabály áll az ügyvezetőknek a szokásos mértéket meghaladó illetményei tekintetében is.

A visszaszolgáltatásért az arra kötelezett személy *házasfarsa* is korlátlanul felel, kivéve ha igazolja, hogy vagyona nem a kötelezettségben álló személytől eredt.

Ad B. A tőkeképződés előmozdítását célzó szabályok.

1. A betétek biztonságát védő különleges rendelkezések.

A betétkönyvek kibocsájtási jogát a törvény az intézetek bizonyos szorosan körülhatárolt kategóriáinak engedi csak meg.

Korlátozások különösen R. T. és K. f. t. szervezeti bankok tekintetében állanak fenn. Ezek betétkönyvek kibocsájtására csak szigorú feltételekhez kötött pénzügyminiszteri engedéllyel vannak jogosítva.

2. A betétüzletet folytató pénzügyintézet minden igazgatósági tagja és a főtelep minden ügyvezető igazgatója egyébkénti általános kártérítési felelősségének érintetlenhagyása mellett a betétekért az alaptőke 1%-a, legalább azonban 50 millió Kc. erejéig a törvény erejénél fogva kezességgel tartozik.

Amennyiben pedig a felelősség ezen korlátok közötti érvényesítése nem eredményezi az alaptőke legalább 3%-nak befizetését, úgy a különbözetet a fizetőképes kezesek között egyenlő részben felosztják és azért a szóbanforgó személyek teljes vagyonukkal felelnek.

Még szigorúbb a felelősség az esetben, ha a betétkönyv kiállítása az idevonatkozó törvényes előfeltételek nélkül történt. Ez esetben az összes betétekért az összes igazgatósági tagok és a főtelep összes igazgatói egész vagyonukkal egyetemleg felelnek.

Az előző bekezdésben említett felelősség, csőd, kényszer-egyezség, továbbá azon esetben áll be, ha a vállalat összes tartalékait és ezen felül alaptőkéjének 80%-át, elvesztette.

A kezesség alapján behajtott összegek a betevők részére külön tömeget képeznek.

3. A betétkönyveket kibocsájtó intézetek kockázatos ügyletekkel, így különösen áruügyletekkel nem foglalkozhatnak.

b) A belföldi részvényérdekeltség biztonságát előmozdító rendelkezések.

A törvény abból a célból, hogy a belföldi kistőke részére vonzóbbá tegye a részvény alakjában történő állandó vagyonelhelyezést, párhuzamosan azzal, hogy erősen kiterjeszti a felügyelőbizottság hatáskörét, gondoskodik arról is, hogy a kisebbség a felügyelőbizottságban automatikusan helyet kapjon.

Ennek következtében a T. úgy rendelkezik, hogy az alapító legalább 20%-át képviselő kisebbség jogosult a felügyelőbizottságba, — melynek taglétszáma legalább 5, és legfeljebb 7 — egy-egy tagot delegálni.

Ez a tag azonban jogait csak akkor gyakorolhatja, ha az öt delegáló kisebbségi csoport a társaságnál letétbe helyez legalább annyi részvényt, mint amennyivel a közgyűlésen részt vett és ezen letételt a delegált felügyelőbizottsági tag működésének egész tartamára fenn is tartja.

Dr. N. E.

JOGALKOTÁS.

A kamatilletékről. Az 1926. év során a szanálási program végrehajtása keretében 3700/1926. P. M. sz. alatt bocsátott közre a kamatjövödelmek illetékeiről szóló alaprendelet. Ennek a rendeletnek az intézkedéseit egészíti ki az 1820/1932. M. E. sz., 1932. áprilisában közzétett rendelet.

Amíg az alaprendelet az illeték tárgyát képező kamatokat az adósnál fogta meg, kimondván 5. §-ában, hogy a hitelügyletekkel keresetszerűen foglalkozók részéről kifizetett kamatok esnek — egyes kivételektől eltekintve — a rendelet által statuált illeték alá, addig a kiegészítő rendelet az illeték alapját képező kamatot a hitelezőnél ragadja meg. Ennek oka abban rejlik, hogy az új illetékrendelet nem csupán pénzügyi jogi célú rendszabály, hanem általános gazdasági megfontolásokat is szolgál. E megfontolások abban az irányban mozognak, hogy az úgynevezett magánhitel lehetőleg szűnjék meg és a hitelezés történjék az erre a célra szolgáló bankapparátuson keresztül. Végső soron e megfontolás a kamatszámítás ellenőrzési lehetőségének biztosítását és a kamattételek leszorítását célozza.

A rendszernek az előzőkben jelzett megfordulása két közvetlen következménnyel jár. Az első, jelentősebbik következmény abban áll, hogy a kamatilleték érvényesülési tere erősen kibővül. Míg ugyanis eddig csak azok az ügyletek tartoztak e területhez, amelyeknél az adós hitelügyletekkel keresetszerűen foglalkozó kereskedő volt, addig ma az új rendszer folytán a terület felöleli az összes kölcsönügyleteket kivételével csak azoknak, amelyek mint kifejezetten mentes ügyletek az új jog-